

نام بیماری: کاتاراکت (آب مروارید): cataract

هدف کلی:

آگاهی و شناخت بیماری کاتاراکت و چگونگی مراقبت از این افراد و آموزش مراقبت از خود

اهداف رفتاری

شناختی: ۱- شناخت ماهیت بیماری، علایم و روش های تشخیصی و درمان

۲- آگاهی و شناخت در رابطه با مراقبت های قبل و بعد از عمل و ترخیص

روانی-حرکتی: ۱- اجرای صحیح مراقبت های قبل و بعد از عمل

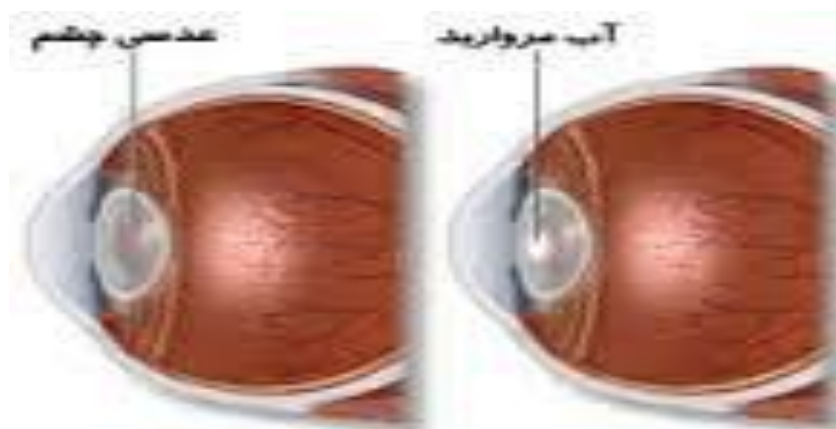
۲- آموزش صحیح به بیماران جهت خودمراقبتی در منزل و پیگیری مجدد

عاطفی: ۱- درک اهمیت اصول صحیح مراقبت های قبل و بعد از عمل

۲- درک اهمیت آموزش صحیح به بیمار جهت کاهش مشکلات بعد عمل

ماهیت بیماری:

آب مروارید یا cataract نوعی بیماری چشم با دلایل گوناگون است که با تار شدن عدسی چشم آغاز شده و با افزایش تیرگی و کدر شدن عدسی، بینایی چشم مختل می شود. خوشبختانه بیماری چشمی آب مروارید در بیشتر موارد در زمانی که به آن " زمان رسیدن " می گویند با جراحی ساده‌ای برطرف می شود.

عوامل مستعدکننده و علائم و نشانه ها:

علائم کاتاراکت شامل :

تاری دید

کاهش حدت بینایی

نزدیک بینی

تیرگی رنگها

ایجاد نقطه های نورانی در میدان دید

این بیماری به دلایل زیر بروز می کند:

کهولت سن (شایع ترین علت)

ضربه به سر که موجب اختلال در تغذیه عدسی می شود

اشعه های یونیزه (اشعه X)

اشعه گامای ناشی از تلویزیون های قدیمی

تماس طولانی با نور آفتاب (پرتو فرابنفش)

دیابت

ضربه به چشم و عدسی

نقصان های مادرزادی

سوء تغذیه

مصرف طولانی مدت بعضی از داروها مثل کورتون ها

روشهای تشخیصی:

معاینه دقیق توسط چشم پزشک میتواند وجود و وسعت آب مروارید، و همچنین هر گونه مشکل دیگری که باعث کاهش دید یا ناراحتی می شود را مشخص کند. ممکنست علل دیگری علاوه بر آب مروارید بویژه مشکلات پرده شبکیه و یا عصب بینایی باعث کاهش دید شود. چنانچه این مشکلات وجود داشته باشد، بعد از عمل آب مروارید ممکنست دید کامل به دست نیاید. در صورتیکه این مشکلات شدید باشد، حتی عمل آب مروارید نیز ممکنست باعث بهبود دیده نشود. چشم پزشک میتواند به شما بگوید که چقدر احتمال دارد این مشکلات در چشم شما وجود داشته باشد.

روشهای درمان

در گذشته جراح چشم عدسی را وقتی کاملاً کدر شده بود از چشم خارج می کرد و دید را با عینک اصلاح می نمود. اما امروزه متخصصان می گویند بهتر است قبل از اینکه عدسی کاملاً سفت شود عمل جراحی انجام گیرد.

تصویری از چشم دچار آب مروارید

در روشی جدیدتر موسوم به اکسترنال از لنزی که از جنس کریستال و گونه ای پلاستیک است استفاده می شود و هنوز نیز کاربرد دارد. در این روش لنز مصنوعی جایگزین عدسی چشم می شود.

تازه ترین روش درمان آب مروارید عمل فیکو است. این روش هم بر مبنای جایگزینی لنز به جای عدسی است، اما لنز مورد نیاز از جنس پلاستیک شفاف و قابل انعطاف یا به اصطلاح تاشو (foldable) است که آن را توسط ابزار ویژه ای لوله کرده و از سوراخی در قرنیه به اندازه ۳ میلیمتر وارد کپسول عدسی قبلی که اکنون از چشم خارج شده است می کنند و لنز درون کپسول باز می شود و به حالت مطلوب درمی آید.

درمان:

تنها راه درمان آب مروارید جراحی است. بهر حال چنانچه علائم آب مروارید خفیف باشد تغییر نمره عینک ممکنست موقتا مشکلات شما را حل نماید. هیچگونه دارو، روش تغذیه، ورزش یا وسائل نوری وجود ندارد که باعث درمان یا

جلوگیری از آب مروارید شوند. دوری از نور خورشید ممکن است به جلوگیری یا کند شدن پیشرفت آب مروارید کمک کند. عینکهای آفتابی که نور ماورا بنفش را جذب می کنند یا عینکهای طبی با یک پوشش ضد اشعه ماورا بنفش باعث حفاظت چشم می شوند.

عوارض عمل جراحی آب مروارید

عمل جراحی آب مروارید یکی از شایع ترین و سالم ترین اعمال جراحی در تمام بدن محسوب می گردد، با این حال باید توجه داشت که به مانند تمامی اعمال جراحی نمی تواند به صورت مطلق خالی از عارضه باشد. همانطور که می دانیم هر گونه مداخله طبی و یا جراحی می تواند عوارض ریز و درشتی را به دنبال داشته باشد. بنابراین آنچه در انتخاب یک روش جراحی و یا طبی باید مدنظر باشد صرفاً وجود یا عدم وجود عارضه نیست، بلکه نسبت فواید به عوارض آن روش باید معیار تصمیم گیری قرار گیرد. در عمل جراحی آب مروارید این نسبت بسیار بالاست به طوری که بیش از ۹۵ درصد موارد درمان جراحی آب مروارید بدون هیچگونه عارضه ای خاتمه می یابد.

باید توجه داشت که عدم بهبود بینایی پس از عمل جراحی آب مروارید همیشه دلالت بر وجود عارضه در ضمن یا پس از عمل ندارد، بلکه در مواردی بیماری های همراه مانند کدورت های قرنیه، آب سیاه، بیماری های عصب و شبکیه، به صورت عوامل محدود کننده بینایی نقش بازی می کنند.

عوارض احتمالی حین عمل عبارتند از:

* از دست دادن قسمت یا تمام لایه پشت عدسی

* باقی ماندن بخشی از عدسی در داخل چشم

* افتادن تمام یا قسمتی از هسته عدسی بداخل زجاجیه

* خونریزی پشت چشم

در صورت بروز عوارض فوق که بسیار نادر هستند، ممکن است عمل جراحی با موفقیت و بدون تغییر روش جراحی به اتمام برسد و این احتمال هم وجود دارد که این عوارض سبب تغییر روش جراحی از نوع با برش کوچک به نوع با برش بزرگ و طبعاً استفاده از بخیه گردد. همچنین با بروز بعضی از عوارض فوق، بیمار ممکن است نیاز به جراحی های تکمیلی دیگر پیدا نماید. خونریزی پشت چشم که بسیار عارضه نادری است می تواند منجر به از دست رفتن دائمی بینایی گردد.

عوارض احتمالی بعد از عمل عبارتند از:

• عفونت داخل چشم

• افزایش فشار داخل چشم

• ورم قرنیه

• ورم مرکز بینایی

• پارگی شبکیه

احتمال بروز عوارض فوق در صورت حدوث عوارض حین عمل، بیش تر می گردد. اما باید دانست که این عوارض می توانند حتی بعد از یک عمل جراحی کاملاً موفق نیز حادث گردند. درمان عوارض فوق می تواند مصرف دارو و یا عمل جراحی و یا هر دو باشد. عارضه عفونت داخل چشم اگرچه بسیار نادر اتفاق می افتد ولی می تواند به شدت به ساختمان چشم و در نتیجه به بینایی آسیب برساند.

اقدامات قبل از عمل جراحی:

* پس از برنامه ریزی اولیه برای عمل جراحی باید قدرت لنز درون چشمی محاسبه شود که این روش سرپائی با رایانه و دستگاه اولتراسوند انجام شده و چند دقیقه بیشتر طول نمی کشد.

* آزمایشات خون، رادیوگرافی قفسه سینه و نوار قلب باید انجام شود و مشورت با متخصص بیهوشی و قلب و عروق متناسب با سن و سلامت بیمار قبل از عمل انجام شود.

* همچنین آگاه نمودن پزشک معالج از وجود هر گونه عفونت در بدن بخصوص در سر و صورت و سابقه هر نوع بیماری قلبی، تنفسی، کلیوی و ... لازم است.

* شب قبل از جراحی بهتر است بیمار حمام کند و خواب و استراحت کافی داشته باشد.

* قطع داروهای ضد انعقاد (آسپرین - وارفارین) ۵ تا ۷ روز قبل از عمل. در صورت داشتن دریچه قلب مصنوعی بهتر است در این مورد با پزشک مشورت کنید.

* اجتناب از اقداماتی که سبب افزایش فشار داخل چشم میشود: عطسه، سرفه، زورزدن و خم کردن بیش از حد سر به سمت پایین.

* پلکها و مژهها را شب قبل از عمل شسته شود..

* لازم است خانمها ۴۸ ساعت قبل عمل از انجام آرایش خودداری کنند.

* شب قبل از جراحی بهتر است حمام کنید و خواب و استراحت کافی داشته باشید.

* اگر جراحی با روش بیهوشی عمومی قرار است انجام شود حداقل ۸-۶ ساعت ناشتا باشید اما اگر عمل با بیحسی موضعی قرار است انجام شود نیازی به ناشتا بودن نیست.

* در صورتی که پزشک برای شما قطره یا دارو تجویز کرده آنها را مرتب مصرف کنید.

در حین جراحی چه اتفاقی می افتد؟

پس از ورود به اتاق عمل کلینیک یا بیمارستان، قطره چشمی برای گشاد کردن مردمک استفاده می شود، سپس اطراف چشم ها با محلول ضد عفونی کننده شسته و تمیز می شود. عمل جراحی معمولا حدود یک ساعت طول می کشد و بدون درد است. جراحی می تواند تحت تاثیر بی حسی موضعی با تزریق ماده بی حس کننده در زیر چشم و اطراف پلک و یا با بیهوشی عمومی انجام گیرد که بستگی به وضعیت جسمانی بیمار و نظر متخصص قلب و جراح چشم دارد.

در روش بیهوشی عمومی معمولا در طول عمل هیچ چیز حس نخواهید کرد و پس از برخاستن از بیهوشی از عمل جراحی چیزی به خاطر نخواهید داشت. بعد از عمل روی چشم شما پانسمان گذاشته می شود و سپس مدتی در بیمارستان استراحت می کنید و از شما مراقبت خواهد شد تا دچار مشکلی نشوید. تقریبا تمامی بیماران در همان روز می توانند مرخص شوند.

اقدامات لازم پس از عمل جراحی:

* پس از انتقال بیمار به بخش و به هوش آمدن کامل می تواند از مایعات و سپس غذاهای نرم استفاده کند و می تواند راه برود و بنشیند.

* برخی پزشکان پس از به هوش آمدن کامل بیمار آنها را ترخیص می کنند ولی بیماران باید روز بعد از عمل مراجعه نمایند

* جهت جلوگیری از صدمه چشم پس از عمل بیمار تا ۲۴ ساعت یک محافظ مخصوص (شیلد) بروی پانسمان خود دارد که باید ۴-۱ هفته این شیلد را شبها موقع خواب بروی چشم قرار دهد و تا ۴ هفته به سمت چشم آسیب دیده نخوابد.

* قبل از تماس با چشم عمل شده و یا پاک کردن و تمیز کردن ترشحات چشم عمل شده باید دستها را بشوید.

* به علت حساسیت چشم عمل شده به نور، جهت مراقبت از چشم در برابر نور خورشید از عینکهای دودی استاندارد استفاده نماید

*ممکن است تاری دید چندروز تاچند هفته پس از عمل وجود داشته باشد.

*از خم شدن و ایستادن طولانی مدت خودداری شود.

*از حبس نفس و اعمال فشار به دنبال بلندکردن اجسام سنگین، زورزدن هنگام دفع و فعالیت شدید برای مدت ۶ هفته خودداری شود.

* در صورت وجود علائم عفونت چشم و یا علائم زیر به مراکز درمانی مراجعه کند: درد ناگهانی و شدید چشم، مگس پران، دیدن نورهای درخشان و چشمک زن و کاهش بینایی. لازم به ذکر است که وجود ترشحات مختصر و احساس خارش و قرمزی تا حدی به خصوص در صبح طبیعی تلقی می شود.

* معمولاً به مدت ۱۰ - ۷ روز پس از جراحی نباید چشم عمل شده با آب تماس داشته باشد.

* نحوه تمیز کردن ترشحات از قسمت داخلی چشم به قسمت خارجی با استفاده از یک گاز تمیز و آب جوشیده سرد شده باشد.

* هنگام بالا و پایین رفتن از پله ها دقت کافی داشته باشد چراکه بستن یک چشم می تواند سبب اختلال در تشخیص عمق شود.

* در صورتی که بیماری خاصی مانند دیابت ندارید می توانید از رژیم غذایی کامل استفاده کنید.

*در وقت تعیین شده بعدی به پزشک مربوطه مراجعه کنید.

* چشم خود را با انگشت یا دستمال و حوله مالش ندهید.

علائم هشدار دهنده

* کاهش بینایی نسبت به روز های قبل

* درد چشم و اطراف آن که با مسکن تجویز شده برطرف نشود

*افزایش قرمزی، تورم و ترشح چشمها

*شروع ناگهانی درد بالای کاسه چشم «ناحیه ابروها» و سردرد مداوم

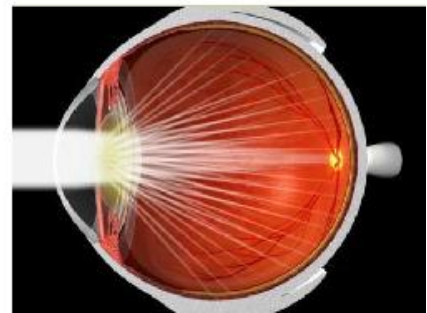
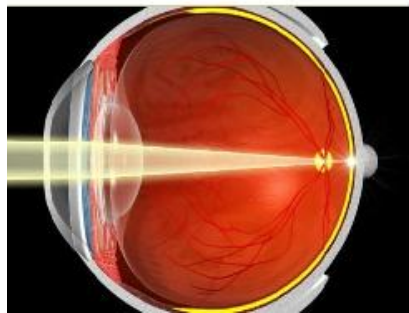
* مشاهده هاله رنگی اطراف چراغها

*دیدن نورهای درخشان در میدان بینائی یا نورهای صاعقه مانند

* حرکت نقاط سیاه رنگ در جهات مختلف در میدان بینائی

راهنمای استفاده از قطره های چشمی:

نوک قطره چکان نباید با چشم تماس پیدا کند. بهترین مکان برای ریختن قطره ، پلک تحتانی است. در صورت وجود پماد و قطره ، ابتدا قطره و سپس پماد استفاده شود. هر بار بیش از دو قطره دارو نباید وارد چشم شود زیرا هدر می رود. پس از ریختن قطره چشمی چشم را بسته و گوشه داخلی آنرا به مدت ۲ - ۱ دقیقه بفشارد (جهت جلوگیری از جذب سیستمیک دارو). در صورت وجود چند نوع قطره چشمی تجویز شده ، در فاصله بین تجویز داروهای مختلف ۵ - ۱۰ دقیقه صبر کنید.

کیفیت تصویر در چشم طبیعی (سمت چپ) و چشم مبتلا به آب مروارید (سمت راست)

منابع:

۱. پرستاری داخلی جراحی برونر سوارث ترجمه منصوره علی اصغرپور و طاهره نجفی ویرایش سیزدهم

۲. Consult Nursing (پایگاه اطلاعاتی)

